

JØRGEN STEEN JENSEN (red.): Tusindtallets danske mønter fra Den kongelige Mønt- og Medaillesamling. 171 sider, hvoraf de 16 sider er registre og 55 sider plancher. Nationalmuseet i samarbejde med forlaget Munksgaard. 1995. 325 kr.

Nationalmuseet har nu flere gange udsendt sådanne coffee table bøger hvor der til hvert opslag hører en side tekst – i dette tilfælde dobbeltsproglig – og en side med billeder. Når man tænker på hvordan man i mere beskedne tider afbildede mønter som stregtegninger, er det næsten overvældende hvor smukt og instruktivt fotografier af forstørrede mønter på en farvet baggrund fremstår, takket være den fremragende fotograf Niels Elswing og hans assistent Jens Wichmann. Det er lige ved at man kan læse inskriptionerne men heldigvis gengives de i teksten når de er læsbare. Problemet med opslag-konceptet er i almindelighed at det er svært at finde klare linier i valget af emner i værkerne. I den forhåndenværende bog hjælper kronologien til at trække billedet af udviklingen fra de få møntudstedelser i begyndelsen af tusindtallet til de talrige, kongeligt monopoliserede mønter fra slutningen af århundredet. Mange sider af denne udvikling bliver belyst i værket af forfatterne der foruden redaktøren der tegner sig for halvdelen af artiklerne består af fem møntforskere: den dybt savnede museumsinspektør Anne Kromann, professor Carl-Johan Becker, Ph.d. Keld Grinder-Hansen, cand.mag. Michael Fornitz og endelig lederen af møntsamlingen ved Fitzwilliam Museum i Cambridge, Mark Blackburn.

Olav Tryggvasons ankomst til Norge der er beregnet til 995 er baggrunden for at man fejrer 1000-året for den første udstedelse af ensartede mønter i ikke alene Norge men også i Danmark og Sverige. Denne begivenhed blev i 1995 markeret med udsendelse af bøger i alle de tre nordiske kongeriger. I Norge kom det statelige værk, K. Skaare, Norges Mynthistorie som er anmeldt af Jørgen Steen Jensen i det herværende tidsskrift 1996 side 451-52. Det svenske bidrag til jubilæet var en udstilling og en antologi redigeret af professor Kenneth Jonsson, antikvarie Ian Wiséhn og mønthandler Ulf Nordlind; bogen er trykt som nr. XI i Numismatiska Meddelanden.

De første danske mønter med (latinske) indskrifter blev udstedt af Sven Tveskæg. I den samlede møntcirkulation syner de lidet blandt de mange udenlandske mønter. Engelske forbilleder afslører at et af formålene ved at begynde en hjemlig møntudstedelse er, snarere end økonomiske hensyn, at sætte den danske kongemagt på linie med den engelske.

Møntindskrifternes funktion som kommunikation understreges af forfatterne, ikke mindst da man i slutningen af Sven Estridsens regeringstid gik over til en såkaldt feudalmønt; det indebærer bl.a. at kun danske mønter blev accepteret i handel og vandel.

Netop »det feudale møntvæsen« og 1000-tallets møntforhold får et selvstændigt opslag, nr. 46. Forfatteren, Keld Grinder-Hansen, afviser at man kan kalde det danske møntvæsen i dansk middelalder feudalt. Men i betragtning af at der er flere tilfælde på at kongen overlader møntudstedelsen i et bestemt område til en biskop er der dog nogle forudsætninger for feudal møntudstedelse. Et andet spørgsmål, møntudstedelsens størrelse, har Grinder-Hansen behandlet i sin Ph.d. afhandling der vedrører perioden 1241-ca.1340, men man har ikke anset emnet egnet for et selvstændigt opslag i nærværende bog. Ind imellem strejfs det dog af andre forfattere: man forestiller sig en virkelig omfattende dansk

møntcirkulation. Ingen siger at man allerede havde pengeøkonomi i slutningen af det 11. årh., men tanken ligger nær hvis udmøntningen virkelig har været så stor.

Af de mange andre emner det er lykkedes at få behandlet af ialt syv bidragydere vender flere tilbage til stempelstudier. I indledningen giver Jørgen Steen Jensen en klar indførelse i metoden og i opslag 28 viser C.J. Becker dens funktion i praksis i studiet af Odense mønter i 1040'erne. Det er både ny historie og, for ikke-numismatikere, ny metode man møder her.

Mange andre opslag kunne nævnes; de afspejler en rig numismatisk forskning. Dertil kommer at det ikke alene er et århundrede, men også et land fra Lund i Skåne til Ørbek ved Limfjorden man møder i denne usædvanligt tiltalende bog.

Inge Skovgaard-Petersen

NIELS SKYUM-NIELSEN: Fruer og Vildmænd. II. Dansk Middelalderhistorie 1340-1400. København, Akademisk Forlag u.å. 192 s. ill.

Nu foreligger 2. halvbind af Fruer og Vildmænd, og den posthume udgivelse af Skyum-Nielsens Danmarkshistorie er dermed afsluttet. Dette halvbind omfatter den del af forarbejderne, der ikke af forfatteren havde fået en endelig eller nært endelig form. Udgiverne Inger Dūbeck, Thomas Riis og Marianne Ritzau har derfor været stillet overfor en stor opgave, som de har løst fint. De kritiske bemærkninger i denne anmeldelse gælder forfatterens oplæg og synspunkter – ikke udgivernes arbejde.

Det kan med det samme konstateres, at de fordele og ulemper, som kendetegnede første halvbind og det foregående bind, *Kvinde og Slave*, går igen i dette bind: den samme fænomene grundighed og nitide kildebehandling, men også den samme mangel på overblik og helhedssyn.¹ Den i anmeldelsen af 1. halvbind udtalte formodning om en grundigere gennemgang af problemkomplekset vedrørende den sorte død og de dermed forbundne sociale og økonomiske ændringer viste sig ikke at holde stik. Et enkelt afsnit om pesten er det blevet til, og nytten af dette afsnit kan let fortone sig i det store billede. Afsnittet bygger i høj grad på C.A. Christensens artikel om pest i Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder bd. 13, uden at det dog fremgår tydeligt, om han delte forfatterens syn på pestens angiveligt ringe indvirkning på den langfristede befolkningsudvikling. I øvrigt var det ingen hemmelighed, at Skyum tilsluttede sig C.A. Christensens opfattelse af befolknings tilbagegangens virkninger for bondestanden: de, der blev tilbage, kunne forhandle sig til bedre vilkår hos jordejerne.

Gennemgangen af den politiske historie fylder mest, hvilket sikkert ikke kun hænger sammen med de efterladte forarbejders tilstand; politisk historie udgør også hovedstammen i første halvbind og i *Kvinde og Slave*, og denne vægtning af stoffet er således et udtryk for Skyums interesser. Den største fortjeneste ved denne del af værket ligger utvivlsomt i noterne og henvisningerne, der ligesom de tidligere udkomne bind bl.a. rummer Skyums diskussion med sine for-

¹ Se nærværende tidsskrifts bd. 96, s. 209-215.